

Νομολογία 2149/1978 Εφετείο Αθηνών

Υπόθεση καρτ-ποστάλ Αριθμός 2149/1978 Εφετείο Αθηνών

Υπόθεση καρτ-ποστάλ
Αριθμός 2149/1978
Εφετείο Αθηνών
Αρμενόπουλος 1978

1. Κείμενο της απόφασης

Πρόεδρος: Γεώργιος Κουτσόπουλος

Δικαστές: Δ. Σακελλαριάδης, Β. Πιμπλής, Γ. Σφυρής (εισηγητής), Ε. Παπαδογιάννης

Δικηγόροι: Σ. Δημητρακόπουλος – Α. Παπαϊωάννου

Επειδή, ως προκύπτει εκ των διατάξεων των αρθρ. 57 και 58 Α.Κ. εις περίπτωση παρανόμου προσβολής εκ μέρους τρίτου της προσωπικότητας ζώντος προσώπου, το δικαστήριο δύναται διά της αποφάσεώς του, αιτήσκει του προσβληθέντος και λαμβανομένου υπ' όψιν του είδους της προσβολής να καταδικάσκει τον υπαίτιον και εις ικανοποίησιν της ηθικής βλάβης του προσβληθέντος. Αύτη συνίσταται εις καταβολήν χρηματικού ποσού εις δημοσίευμα ή εις παν ό,τι ενδείκνυται εκ των περιστάσεων. Προσβολή της προσωπικότητας συνιστά η άνευ αδείας του ενδιαφερομένου φωτογράφησις αυτού ως και η χρησιμοποίησις, κατά παράβασιν του ιδιωτικού απορρήτου, της εικόνας του προσβαλλομένου προσώπου προς εμπορικήν διαφήμισιν. Ειδικώτερον, πας άνθρωπος δικαιούται επί της ίδιας εικόνας, δύναται να αρνηθή εις τρίτον όπως αναπαραγάγη την εικόνα του άνευ ρητής ή σιωπηράς του αδείας και δή όπως λαμβάνει φωτογραφίας του. Η προσβολή της προσωπικότητας είναι παράνομος όταν αντιτίθεται εις τα επιταγάς και απαγορεύσεις της εννόμου τάξεως, δια των οποίων προστατεύεται η προσωπικότης. (Τούση, Γενικά Αρχαί Αστ. Κώδικος έκδ. Β' § 34 σελ. 228, Σημαντήρα, Γεν. Αρχαί έκδ. Β' § 31, Σπυριδάκη – Περάκη, Αστ. Κώδιξ Α' Γεν. Αρχαί υπ' άρθρ. 57 και 58, Α.Π. 706/1969 ΝοΒ 18.569). Εν προκειμένω απεδείχθησαν πλήρως κατά την κρίσιν του Δικαστηρίου τα ακόλουθα περιστατικά: Κατά τας εορτάς των Αποκρεω του έτους 1972 φωτογράφησεν τις προστηθείς υπό της εναγομένης και εκκαλούσης εταιρείας προέβη εις φωτογράφησιν της εναγούσης και ήδη εφεσιβλήτου, άνευ συναίνεσεως (αδείας) αυτής και εν αγνοία της, καθ' όν χρόνο ευρίσκετο αύτη εις την είσοδον του καταστήματός της πωλήσεως ειδών «μασκαράτα», κειμένου ενταύθα και επί της οδού (Πλάκα). Την φωτογραφίαν ταύτην εξετύπωσεν η εκκαλούσα εις επιστολικά δελτάρια (καρτ-ποστάλ) τα οποία επωλεί προς εμπόρους. Τοιαύτα δελτάρια ευρέθησαν προς πώλησιν εις περίπτερα των Αθηνών. Εις την εν λόγω φωτογραφίαν αναγνωρίζεται ευκόλως η εικόν της εφεσιβλήτου υπό των γνωστών της και συνεπεία τούτου κατά τον Ιανουάριον 1975 όταν η ανωτέρω φωτογραφία περιήλθεν εις γνωσιν της εφεσιβλήτου και του συζύγου της, εδημιουργήθη πρόβλημα εις την οικογένειαν της εφεσιβλήτου, του συζύγου της υπολαβόντος ότι αύτη συνήνεσεν εις την τσιούτην φωτογράφησιν, ην απέκρυψε από αυτόν. Εκ της εκτεθείσης παρανόμου και υπαίτιου συμπεριφοράς της εκκαλούσης προσεβλήθη η προσωπικότης της εφεσιβλήτου. Μετά ταύτα, λαμβανομένων υπ' όψιν της ως άνω γενομένης προσβολής της προσωπικότητος της εφεσιβλήτου και ίδια της βαρύτητας της εν λόγω προσβολής, του προσβληθέντος αγαθού του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής της προσβληθείσης εφεσιβλήτου, του ψυχικού άλγους το οποίον ησθάνθη η εφεσιβλήτος εκ της προσβολής της προσωπικότητός της, της κοινωνικής θέσεως και οικονομικής καταστάσεως της εφεσιβλήτου, της οικονομικής καταστάσεως της εκκαλούσης, ήτις ασκεί επικερδή εκδοτικήν επιχείρησιν και των λοιπών εν γένει περιστάσεων, η υπό της εκκαλούσης οφειλομένη εύλογος χρηματική ικανοποίησις δια την ηθικην βλάβην που υπέστη η εφεσιβλήτος εκ της προσβολής της προσωπικότητός της, ανέρχεται εις το ποσόν των 20.000 δραχ. Κατ' ακολουθίαν τούτων η εκκαλουμένη απόφασις επιδικάσασα εις την εφεσιβλήτον κατά μερικην παραδοχήν του σχετικού κονδυλίου της υπό κρίσιν αγωγής το ρηθέν ποσόν των 20.000 δραχ. ως εύλογον χρηματικήν ικανοποίησιν, λόγω ηθικής βλάβης την οποίαν υπέστη αύτη εκ της προσβολής της προσωπικότητός της, ορθώς ηρμήνευσε και εφήρμοσε τα εκτεθείσας διατάξεις και ορθώς εξετίμησε τα προαχθείσας αποδείξεις. Όθεν, ο αντίθετος τούτων δεύτερος λόγος της εφέσεως είναι αβάσιμος και απορριπτέος.

Επειδή, δια της υπ' αριθ. 7089/1975 προδικαστικής αποφάσεως του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, απερρίφθη η νόμος αβάσιμος, η υπό κρίσιν αγωγή ως αντικείμενον την καταβολήν υπό της εκκαλούσης 45.000 δραχ. καθ' ό ποσόν κατέστη αύτη αδικαιολογήτως πλουσιότερα εις βάρος της περιουσίας της εφεσιβλήτου. Συνεπώς, η εκκαλουμένη απόφασις επιδικάσασα εις την εφεσιβλήτον το ποσόν των 15.000 δραχ. κατά μερικην παραδοχήν του ανωτέρω κονδυλίου της υπό κρίσιν αγωγής, ουχι ορθώς έκρινε κατά τον βάσιμον σχετικόν πρώτον λόγον εφέσεως και δέον όπως εξαφανισθή. Κρατούμενης δε της υποθέσεως υπό του Δικαστηρίου τούτου, δέον όπως η υπό κρίσιν αγωγή γίνη κατ' ουσίαν εν μέρει δεκτή δια το εις την προηγουμένην σκέψιν αναφερόμενον ποσόν των 20.000 δραχ. νομιμοτόκως από της επιδόσεως της υπό κρίσιν αγωγής μέχρις εξοφλήσεως.

2. Σχολιασμός της απόφασης

2α. Πραγματικά Περιστατικά

Κατά τις γιορτές των Αποκρεών του έτους 1972, φωτογράφησεν την εναγούσα και τώρα εφεσιβλήτο, χωρίς τη συναίνεσή της και εν αγνοία της κατά το χρόνο που αυτή βρισκόταν στην είσοδο ενός καταστήματος πωλήσεως ειδών «μασκαράτα». Την φωτογραφία αυτή εκτύπωσε η εκκαλούσα εταιρεία σε καρτ-ποστάλ, τα οποία πώλησε προς εμπόρους και τελικά βρέθηκαν στα περίπτερα των Αθηνών. Επειδή στη φωτογραφία αυτή αναγνωρίζεται εύκολα η εικόνα της εφεσιβλήτου από τους γνωστούς της, είχε σαν συνέπεια τον Ιανουάριο του 1975 που η ανωτέρω φωτογραφία περιήλθε στη γνώση της εφεσιβλήτου και του συζύγου της, να δημιουργηθεί πρόβλημα στην οικογένεια της εφεσιβλήτου, αφού ο σύζυγός της πίστεψε ότι αυτή συναίνεσε στη φωτογράφηση, την οποία απέκρυψε από αυτόν. Από αυτή την παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά της εκκαλούσης προσεβλήθη η προσωπικότητα της εφεσιβλήτου. Η αγωγή της εφεσιβλήτου με την οποία ζητούσε την καταβολή 45.000 δραχ. από την εκκαλούσα, ποσό με το οποίο κατέστη αυτή αδικαιολογήτως πλουσιότερη εις βάρος της περιουσίας της εφεσιβλήτου, απορρίφθηκε ως νόμος αβάσιμη με την προδικαστική απόφαση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου ως προς το ποσό αυτό. Επιδικάσε δε η εκκαλούμενη απόφαση το ποσό των 15.000δραχ. αντί του ποσού αυτού και 20.000 ως εύλογη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης την οποία υπέστη αυτή, από

την προσβολή της προσωπικότητάς της.

2β. Περίληψη της απόφασης

Στη συγκεκριμένη απόφαση, το Εφετείο ανέφερε ότι σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 57 και 58 Α.Κ. στην περίπτωση παράνομης προσβολής της προσωπικότητας κάποιου προσώπου εκ μέρους τρίτου με αίτηση του προσβληθέντος και λαμβάνοντας υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί να καταδικάσει τον υπαίτιο και στην ικανοποίηση της ηθικής βλάβης του προσβληθέντος. Το δικαστήριο θεώρησε επίσης ότι τέτοια προσβολή συνιστά η φωτογράφιση καθώς και η χρήση της φωτογραφίας ενός προσώπου χωρίς τη συναίνεσή του, κατά παράβαση του ιδιωτικού απορρήτου, προς εμπορική εκδήμιση. Ειδικότερα, το δικαστήριο ανέλυσε ότι κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα επί της ίδιας εικόνας και μπορεί να αρνηθεί σε τρίτον να αναπαραγάγει την εικόνα του χωρίς ρητή ή σιωπηρή του άδεια.

Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω, το δικαστήριο έκρινε ότι προσεβλήθη η προσωπικότητα της εφεσιβλήτου από την παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά της εκκαλούσης. Έλαβε υπόψη την προσβολή της προσωπικότητας της εφεσιβλήτου και την βαρύτητα αυτής, το προσβληθέν αγαθό του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής της προσβληθείσας εφεσιβλήτου, τον ψυχικό πόνο που αισθάνθηκε από την προσβολή της προσωπικότητάς της, την κοινωνική θέση και οικονομική κατάσταση της εφεσιβλήτου, την οικονομική κατάσταση της εκκαλούσης η οποία ασκεί επικερδή εμπορική επιχείρηση και τις λοιπές περιστάσεις και με βάση αυτά τα κριτήρια καθόρισε την οφειλόμενη από την εκκαλούσα χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη στο ποσό των 20.000 δρχ. Θεώρησε ότι σωστά η εκκαλούμενη απόφαση επιδίκασε αυτό το ποσό στην εφεσίβλητο για ικανοποίηση ηθικής βλάβης, ενώ εξάφηνισε το μέρος αυτής που επιδίκασε στην εφεσίβλητο το ποσό των 15.000 δρχ. λόγω αδικαιολογήτου πλουτισμού της εκκαλούσης εις βάρος της περιουσίας της εφεσιβλήτου.

2γ. Σχόλιο:

Η υπόθεση πραγματεύεται το ζήτημα της προστασίας της προσωπικότητας από την παράνομη προσβολή και τη σχέση αυτής με την προστατευόμενη ελευθερία του τύπου.

Ο Α.Κ. με τη διάταξη του α. 57 προστατεύει την προσωπικότητα του προσώπου από κάθε παράνομη προσβολή. Η προστασία αυτή έχει λάβει ήδη και συνταγματική κατοχύρωση, καθώς το α. 2 § 1 Σ προβλέπει ότι «ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας». Συγκεκριμενοποίηση αυτής της επιταγής αποτελούν η Α.Κ. 57, άλλες ειδικότερες διατάξεις του Α.Κ. (Α.Κ. 58, 60, 932 κ.λπ.) καθώς και κανόνες του ποινικού δικαίου (Π.Κ. 299 επ., 361 επ. κ.λπ.). Η διαφορά της Α.Κ. 57 από τις τελευταίες είναι ότι με αυτή καθιερώνεται σφαιρική προστασία της προσωπικότητας.

Ο Α.Κ. δεν περιέχει ορισμό της προσωπικότητας. Στην προστασία του άρθρου 57 Α.Κ. εμπίπτουν οι παρακάτω εκδηλώσεις της προσωπικότητας: ζωή, σωματική ακεραιότητα και υγεία, ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, ψυχικός και συναισθηματικός κόσμος, τιμή, σχέση προς τους ανθρώπους και τα πράγματα, ελεύθερη διαμόρφωση της βούλησης, ατομική ζωή και σφαίρα του απορρήτου (Παπαντωνίου, Γεν. Αρχ., Τεύχος Α', 1978, σελ. 99επ.· Τούση, Γεν. Αρχ., 1978, σελ. 227 επ.).

Προσβολή αποτελεί η επέμβαση σε μια ή περισσότερες από τις παραπάνω εκδηλώσεις της προσωπικότητας. Διακρίνεται σε εσωτερική, δηλαδή αυτή που προέρχεται από το ίδιο το πρόσωπο και εξωτερική όταν προέρχεται από τρίτους. Η εξωτερική προσβολή ενδιαφέρει το δικαίωμα μόνο στην περίπτωση που είναι παράνομη. Δεδομένου ότι η προσωπικότητα αναγνωρίζεται ως δικαίωμα, καταρχήν κάθε προσβολή είναι παράνομη. Το παράνομο αίρεται 1) όταν αυτό προβλέπεται ρητά σε νομοθετική διάταξη, 2) όταν υπάρχει έγκυρη συναίνεση του δικαιούχου, 3) όταν δεν υπερβαίνει το κοινωνικώς αποδεκτό μέτρο ή 4) όταν η προσβολή αποτελεί άσκηση δικαιώματος του προσβάλλοντος. Στην τελευταία αυτή περίπτωση ο δικαστής θα πρέπει να σταθμίσει αξιολογικά τα συγκρουόμενα αγαθά και να καθορίσει τα όριά τους. Μετά την αξιολογική στάθμιση της σπουδαιότητας των συγκρουόμενων αγαθών και της βαρύτητας των θιγόμενων συμφερόντων προτιμάται το σημαντικότερο και θεωρείται νόμιμη η προσβολή του άλλου. Αυτή η αξιολογική στάθμιση λαμβάνει χώρα σε κάθε περίπτωση βάσει των συγκεκριμένων συνθηκών. (Βλ. Γεωργιάδης Απ., Γενικές Αρχές Αστικού δικαίου, Β' έκδοση, Αντ. Ν. Σάκκουλας, σελ. 125 επ.· Παπαντωνίου, Γεν. Αρχ. Τεύχος Α', 1978, σελ. 104· πρβλ. Σούρλα στην Ερμ. Α.Κ. 57 αρ. 4 επ.).

Μία από τις αξιώσεις προσβολής της προσωπικότητας είναι η αξίωση για ικανοποίηση ηθικής βλάβης σύμφωνα με το Α.Κ. 59. Η ηθική βλάβη είναι βλάβη μη περιουσιακή, η οποία συνίσταται στον ψυχικό πόνο που αισθάνεται κάποιος λόγω της προσβολής της προσωπικότητάς του. Η αξίωση προϋποθέτει παράνομη προσβολή. Σύμφωνα με τη νομολογία (Α.Π. 706/1969 ΝοΒ 18, 569· Α.Π. 849/1985 ΝοΒ 34, 836) προϋποθέτει και πταίσιμα, ενώ η κρατούσα γνώμη στη θεωρία είναι αντίθετη. Το αίτημά της συνίσταται στην καταβολή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις. Για την επιδίκασή της πρέπει να υποβληθεί αυτοτελές αίτημα στο δικαστήριο, το οποίο έχει διακριτική ευχέρεια να την επιδικάσει, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των περιστάσεων.

Το ζήτημα που τίθεται και στη συγκεκριμένη απόφαση είναι η διαπλοκή τύπου και προσωπικότητας. Κατά το άρθρο 14 §1 του Σ., καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά ή δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρώντας τους νόμους του κράτους και κατά το άρθρο 14 §2 Σ., ο τύπος είναι ελεύθερος. Ο τύπος κατά την έννοια του άρθρου 14 παρ. 2 εδ. 1 του Σ. περιλαμβάνει όλα τα έντυπα που είναι κατάλληλα και προορισμένα για διάδοση. Τύπος και έντυπα είναι τα βιβλία, οι εφημερίδες, τα περιοδικά, τα φυλλάδια, οι προκηρύξεις, οι αφίσες, τα «αυτοκόλλητα» σε παράθυρα καταστημάτων, αυτοκινήτων κ.ο.κ. δηλαδή όλα τα προϊόντα της τυπογραφίας κάθε μορφής – τα «έντυπα» με τη στενή έννοια του όρου – αλλά και οι προορισμένες για διάδοση φωτογραφίες, εικόνες, πανώ, σχέδια, εμβλήματα, ανεξάρτητα από την ύλη στην οποία είναι αποτυπωμένα. Άρα και τα καρτ-ποστάλ, που μας ενδιαφέρουν με βάση τη συγκεκριμένη απόφαση, είναι τύπος. (Βλ. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α' σελ. 472).

Όπως όμως όλα τα δικαιώματα έτσι και η ελευθερία του τύπου υπόκειται στους γενικούς περιορισμούς, δεν μπορεί δηλαδή να ασκείται κατά προσβολή των δικαιωμάτων των άλλων. Στα δικαιώματα αυτά ανήκει και το δικαίωμα της προσωπικότητας. Η άσκηση της ελευθερίας του τύπου δεν απαλλάσσει από την υποχρέωση σεβασμού της προσωπικότητας. Ο τύπος δεν μπορεί καταρχήν να δημοσιεύσει την εικόνα (φωτογραφία, σκίτσο, κ.λπ.) ενός προσώπου χωρίς την άδεια του τελευταίου, γιατί το δικαίωμα της προσωπικότητας περιλαμβάνει και το δικαίωμα επί της ίδιας εικόνας (Βλ. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α', σελ. 518).

Σύμφωνα με μία άποψη της θεωρίας, οι αντιθέσεις που δημιουργούνται στο πεδίο της έντασης τύπου και προσωπικότητας λύνονται μόνο με μια στάθμιση των δύο έννομων αγαθών. Μία γενική και αφηρημένη στάθμιση των δύο είναι όμως καταρχήν δυνατή, γιατί κανένα από τα δύο συγκρουόμενα αγαθά δεν είναι α

priori υπέρτερο ή υποδεέστερο του άλλου. Μόνο στην συγκεκριμένη περίπτωση και εν όψει των συγκεκριμένων συνθηκών και της συμπεριφοράς του θιγόμενου προσώπου είναι η στάθμιση δυνατή και πάντα με εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας. (Βλ. Δαγτόγλου, ό.π., σελ. 516).

Σύμφωνα με άλλη άποψη, σε ενδιαφέρουσες λύσεις σχετικά με τη διαπλοκή τύπου και προσωπικότητας μπορεί να οδηγήσει η θεσμική εφαρμογή. Για παράδειγμα, τα ευρισκόμενα στη δημοσιότητα πρόσωπα περιορίζονται στην άσκηση των δικαιωμάτων τους, εφόσον το συγκεκριμένο δικαίωμα συνδέεται με δεσμό αιτιώδους συνάφειας προς την έννομη σχέση της δημοσιότητας και μόνο κατά το μέτρο που επιβάλλει ο δεσμός αιτιώδους συνάφειας. (Βλ. Δημητρόπουλος Α., Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, τ. 3, 1^η Έκδοση 2004, σελ. 279).

Με βάση τα παραπάνω, το δικαστήριο ορθά έκρινε ότι τη φωτογράφιση και τη χρήση της φωτογραφίας της εφεισβλήτου χωρίς τη συναίνεσή της ως προσβολή της προσωπικότητας. Διότι δεν συνέτρεχε κάποιος λόγος άρσης του παρανόμου και η εφεισβλήτη δεν αποτελεί δημόσιο πρόσωπο έτσι ώστε ο περιορισμός του δικαιώματός της να θεωρηθεί ανεκτός. Επίσης, ορθά επιδίκασε χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης αφού η προσβολή ήταν παράνομη και η αξίωση για ικανοποίηση ηθικής βλάβης είναι σύμφωνα με το άρθρο 59 Α.Κ. μία από τις αξιώσεις που μπορούν να ασκηθούν σε περίπτωση προσβολής της προσωπικότητας.

Τα ζητήματα αυτά τίθενται και στην απόφαση υπ' αριθμόν 8908/1988 Εφ. Αθ. «υπόθεση της λουόμενης συνταξιούχου». Το δικαστήριο έκρινε στη συγκεκριμένη υπόθεση ότι υπάρχει υποχρέωση ιδιοκτήτη εντύπου σε αποζημίωση για παράνομη ζημία ή ηθική βλάβη προσώπου από δημοσίευμα που θίγει την τιμή ή την υπόληψή του (ν. 1178/1981). Αυτή η υποχρέωση υπάρχει και στην περίπτωση δημοσίευσης φωτογραφίας όταν αυτή θίγει την προσωπικότητα του εικονιζομένου. Κρίθηκε λοιπόν, ότι η χωρίς συγκατάθεση του φωτογραφουμένου λήψη της φωτογραφίας του και η έκθεσή της στο κοινό αποτελεί προσβολή της προσωπικότητας (Α.Κ. 57), και δεν καλύπτεται από την ελευθερία του τύπου και της δημοσιογραφίας.

3. Λήμματα:

— Τύπος

— Προσωπικότητα

4. Άρθρα του Συντάγματος

— ά. 14 §1

— ά. 14 §2